



Republica Moldova
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE
PRIVIND VALIDAREA
unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova
(sesizarea nr. 277e/2023)

CHIȘINĂU
16 ianuarie 2024

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, judecând în componența:

nei Domnica MANOLE, *Președinte*,
nei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
nei Liuba ȘOVA,
dlui Serghei ȚURCAN
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea nei Cristina Chihai, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 27 decembrie 2023,
Examinând sesizarea în ședințele plenare publice din 28 decembrie 2023 și
16 ianuarie 2024,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în camera de consiliu,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea Comisiei Electorale Centrale privind validarea unor mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, depusă la Curtea Constituțională la 27 decembrie 2023, pe baza articolelor 62, 69 alin. (1) și 135 alin. (1) lit. e) din Constituție, 4 alin. (1) lit. e) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 4 alin. (1) lit. e), 16 alin. (1) și 38 alin. (4) din Codul jurisdicției constituționale.

2. La ședințele publice ale Curții au participat dl Alexandru Berlinschi, secretar al Comisiei Electorale Centrale, dna Veronica Roșca, vicepreședinte al fracțiunii parlamentare a Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”, dl Radu Mudreac și dl Vladimir Odnostalco, reprezentanți ai fracțiunii parlamentare a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor, dl Ion Poia și dna Svetlana Popa, candidați supleanți.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

3. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 38

Dreptul de vot și dreptul de a fi ales

„(1) Voința poporului constituie baza puterii de stat. Această voință se exprimă prin alegeri libere, care au loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

[...]

(3) Dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.”

Articolul 61
Alegerea Parlamentului

„(1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
(2) Modul de organizare și de desfășurare a alegerilor este stabilit prin lege organică.
[...]”

Articolul 62
Validarea mandatului de deputat

„Curtea Constituțională, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale.”

Articolul 69
Mandatul deputaților

„(1) Deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.
[...]”

Articolul 135
Atribuțiile [Curții Constituționale]

„(1) Curtea Constituțională:
[...]
e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova;
[...]”

4. Prevederile relevante ale Legii nr. 317 din 13 decembrie 1994 cu privire la Curtea Constituțională sunt următoarele:

Articolul 4
Atribuțiile

„(1) Curtea Constituțională:
[...]
e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, **validează mandatele deputaților** și al Președintelui Republicii Moldova;
[...]”

5. Prevederile relevante ale Codului jurisdicției constituționale, adoptat prin Legea nr. 502 din 16 iunie 1995, sunt următoarele:

Articolul 4
Competența în materie a Curții Constituționale

„(1) În exercitarea jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională:
[...]
e) confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și a Președintelui Republicii Moldova, **validează mandatele deputaților** și al Președintelui Republicii Moldova;
[...]”

6. Prevederile relevante ale Codului electoral, adoptat prin Legea nr. 325 din 8 decembrie 2022, sunt următoarele:

Articolul 15
Dreptul de a fi ales

„Dreptul de a fi aleși îl au cetățenii Republicii Moldova cu drept de vot care întrunesc condițiile prevăzute de prezentul cod.”

Articolul 16
Restricții privind exercitarea drepturilor electorale

„[...]”

(2) Nu pot fi alese:

a) persoanele care îndeplinesc serviciul militar în termen;

b) persoanele prevăzute la alin. (1);

c) persoanele care sunt condamnate la închisoare (privațiune de libertate) prin hotărâre judecătorească definitivă, precum și persoanele care au antecedente penale nestinse pentru infracțiuni săvârșite cu intenție. Organele electorale sunt informate despre existența antecedentelor penale de către organele Ministerului Afacerilor Interne și/sau de către Autoritatea Națională de Integritate;

d) persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere prin hotărâre judecătorească definitivă. Organele electorale sunt informate despre existența interdicției de către Ministerul Justiției, Autoritatea Națională de Integritate și/sau de către Ministerul Afacerilor Interne;

[...]”

APRECIEREA CURȚII

I. Cu privire la validarea mandatului de deputat atribuit dlui Ion Poia

7. Prin Hotărârea nr. 1982 din 26 decembrie 2023, Comisia Electorală Centrală a luat act de vacanța unui mandat de deputat și i-a înaintat Curții Constituționale propunerea de a valida mandatul de deputat în Parlamentul Republicii Moldova atribuit dlui Ion Poia, candidat supleant pe lista Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”.

8. Potrivit articolului 4 alin. (1) lit. e) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. e) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională confirmă rezultatele alegerii Parlamentului și validează mandatele deputaților.

9. De asemenea, în conformitate cu articolul 69 alin. (1) din Constituție, deputații intră în exercițiul mandatului sub condiția validării.

10. Potrivit articolului 62 din Constituție, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, Curtea Constituțională hotărăște validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale.

11. Curtea menționează că candidatul supleant va fi declarat ales de către Curtea Constituțională, la adresarea Comisiei Electorale Centrale, dacă un mandat de deputat aparținând partidului pe care îl reprezintă devine vacant.

12. În această cauză, Curtea reține că, prin Hotărârea nr. 405 din 21 decembrie 2023, Parlamentul a luat act de cererea de demisie a dlui Gheorghe Agheorghiesei, deputat în Parlament din partea Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”.

13. Hotărârea Curții Constituționale nr. 20 din 23 iulie 2021 cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 și la validarea mandatelor deputaților aleși conține numele dlui Ion Poia în lista candidaților supleanți ai Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate” (a se vedea Anexa la Hotărârea citată).

14. La 26 decembrie 2023, dl Ion Poia a formulat o declarație prin care și-a exprimat consimțământul de a-i fi atribuit mandatul vacant de deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

15. În ședința plenară nu au fost stabilite circumstanțe care să împiedice validarea mandatului de deputat în Parlament atribuit dlui Ion Poia.

16. Având în vedere considerentele menționate *supra*, Curtea decide validarea mandatului de deputat al dlui Ion Poia pe lista Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”.

II. Cu privire la validarea mandatului de deputat atribuit dnei Svetlana Popa

17. Prin Hotărârea nr. 1982 din 26 decembrie 2023, Comisia Electorală Centrală a luat act de vacanța unui mandat de deputat și i-a înaintat Curții propunerea de a valida mandatul de deputat în Parlament atribuit dnei Svetlana Popa, candidată supleantă pe lista Blocului electoral al Comuniștilor și Socialiștilor.

18. Curtea notează că, prin Hotărârea nr. 406 din 21 decembrie 2023, Parlamentul a luat act de cererea de demisie a dlui Adrian Lebedinschi, deputat în Parlament din partea Blocului Comuniștilor și Socialiștilor.

19. Potrivit articolelor 2 alin. (10) din Legea nr. 39 din 7 aprilie 1994 despre statutul deputatului în Parlament și 124 alin. (2) din Codul electoral, Curtea reține că, în cazul în care, indiferent de motive, un mandat de deputat aparținând partidului politic sau blocului electoral pe care îl reprezintă va deveni vacant, mandatul vacant va fi atribuit supleantului imediat următor de pe lista partidului sau a blocului electoral pentru care a candidat deputatul al cărui mandat a fost declarat vacant.

20. Din Hotărârea Curții Constituționale cu privire la confirmarea rezultatelor alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021 și la validarea mandatelor deputaților aleși se constată că dna Svetlana Popa se regăsește pe lista candidaților supleanți ai Blocului electoral al Comuniștilor și Socialiștilor (a se vedea Anexa la Hotărârea nr. 20 din 23 iulie 2021).

21. La 26 decembrie 2023, dna Svetlana Popa a formulat o declarație prin care și-a exprimat consimțământul de a-i fi atribuit mandatul vacant de deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

22. Conform articolului 62 din Constituție, Curtea Constituțională, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotărăște: (i) validarea mandatului de deputat; sau (ii) nevalidarea lui în cazul încălcării legislației electorale.

23. Potrivit articolului 38 alin. (3) din Constituție, dreptul de a fi aleși le este garantat cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot, în condițiile legii.

24. În ședințele plenare ale Curții Constituționale, reprezentantul Comisiei Electorale Centrale a declarat că Comisia Electorală Centrală a cunoscut că în privința candidatei supleante dna Svetlana Popa au fost pronunțate acte judecătorești prin care a fost sancționată contravențional, cu privarea de dreptul de a exercita funcția de consilier în cadrul Consiliului Municipal Chișinău pe un termen de opt luni, din data rămânerii definitive a hotărârii. În acest caz, Comisia Electorală Centrală a considerat că interdicția de la articolul 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral nu este aplicabilă dnei candidate supleante Svetlana Popa și că aceasta este îndreptățită să pretindă la mandatul de deputat. Din aceste motive a fost adoptată hotărârea respectivă și remisă Curții Constituționale. Aceeași poziție este susținută de către reprezentanții fracțiunii parlamentare a Blocului Comuniștilor și Socialiștilor și de către dna Svetlana Popa, candidată supleantă.

25. Având în vedere situația juridică menționată *supra*, până la pronunțarea deciziei referitoare la validare, Curtea va verifica dacă dna Svetlana Popa, candidată supleantă pe lista Blocului Comuniștilor și Socialiștilor, cade sub incidența exigențelor exercițiului dreptului electoral stabilite la articolul 16 alin. (2) din Codul electoral.

26. Curtea reține că, potrivit hotărârii Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 14 iunie 2023¹, dna Svetlana Popa, fiind găsită vinovată de comiterea contravenției prevăzute la articolul 313 (*exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*) din Codul contravențional, a fost sancționată cu amendă în mărime de 60 unități convenționale, ceea ce constituie 3000 lei, și cu privarea de dreptul de a exercita funcția de consilier în cadrul Consiliului Municipal Chișinău pe un termen de opt luni din data rămânerii definitive a hotărârii. Această hotărâre a fost menținută prin Decizia Curții de Apel din 18 septembrie 2023².

27. Decizia Curții de Apel Chișinău din 11 ianuarie 2024³, prin care s-a admis recursul dnei Svetlana Popa, casată Încheierea Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 19 octombrie 2023⁴, cu remiterea cererii de revizuire la o nouă examinare în instanța de fond, nu afectează caracterul definitiv al Deciziei Curții de Apel din 18 septembrie 2023.

¹https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/9932261b-4385-490c-9754-6b3a3b0fed65

²https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/3f01ca6e-5acf-45eb-b1b3-47d1abb72cac

³https://cac.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/41e83390-6c7b-4851-8f32-1e377cf3bc99

⁴https://jc.instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/066f2e73-d019-47c6-bf9b-e2328d732346

28. Curtea reține că articolul 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral prevede că „nu pot fi alese [...] persoanele private de dreptul de a ocupa funcții de răspundere printr-o hotărâre judecătorească definitivă”.

29. Sub acest aspect, Curtea trebuie să răspundă la întrebările: (i) dacă sancțiunea contravențională aplicată candidatei supleante dna Svetlana Popa „privarea de dreptul de a exercita funcția de consilier în cadrul Consiliului Municipal Chișinău” se încadrează în interdicția legală de „persoană privată de dreptul de a ocupa o funcție de răspundere” prevăzută la articolul 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral și (ii) dacă privarea de dreptul de a ocupa o funcție de răspundere constituie încălcarea legislației electorale prevăzute de articolul 38 alin. (3) din Constituție care duce la nevalidarea mandatului de deputat.

30. Pornind de la interdicția prevăzută la articolul 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral, Curtea observă că legislația națională stabilește criteriile de definire a persoanelor cu funcție de răspundere. Așadar, potrivit articolului 16 alin. (6) din Codul contravențional, persoana cu funcție de răspundere este persoana căreia, într-o autoritate publică centrală sau locală, i se acordă, permanent sau provizoriu, prin lege, prin numire, alegere sau în virtutea unei însărcinări, anumite drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor autorității publice sau a acțiunilor administrative de dispoziție, organizatorice ori economice.

31. Deoarece consiliile locale alese (sătești, orașenești, raionale etc.) sunt autorități ale administrației publice locale (a se vedea articolele 112 și 113 din Constituție), organe reprezentative și deliberative ale unităților administrativ-teritoriale care rezolvă treburile publice pentru colectivitățile care le-au ales (a se vedea Legea nr. 436 din 28 decembrie 2006 cu privire la administrația publică locală), consilierii locali sunt persoane oficiale din cadrul acestor autorități care exercită mandatul de ales local în conformitate cu Legea nr. 768 din 2 februarie 2000 cu privire la statutul alesului local, având drepturi și obligații în vederea exercitării funcțiilor consiliilor locale. Așadar, Curtea reține că consilierul local este o persoană cu funcție de răspundere. Prin urmare, „privarea de dreptul de a exercita funcția de consilier în cadrul Consiliului Municipal Chișinău” aplicată candidatei supleante se încadrează în prevederea „persoană privată de dreptul de a ocupa o funcție de răspundere” stabilită de articolul 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral.

32. Curtea conchide că privarea de „dreptul de a ocupa o funcție de răspundere”, inclusiv de dreptul de a exercita funcția de consilier în cadrul Consiliului Municipal Chișinău, pune în aplicare dispoziția articolului 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral, care nu permite persoanei sancționate să candideze la funcțiile electiv reglementate de Codul electoral (Președinte al Republicii Moldova, deputat în Parlament, primar, consilier în consiliile locale, inclusiv deputat în Adunarea Populară a Găgăuziei, Guvernator (Bașcan) al Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia).

33. În jurisprudența sa, Curtea a reținut că mandatul de deputat nu poate fi validat dacă până la pronunțarea deciziei de validare se dovedește că

candidatul cade sub incidența unei condiții de ineligibilitate (a se vedea HCC nr. 2 din 20 ianuarie 2015, § 133).

34. Curtea reține că aptitudinea morală și loialitatea persoanei față de stat, cuprinzând respectul acesteia pentru Constituția, legile, instituțiile și independența țării, reprezintă o condiție esențială pentru a putea accede la funcția de reprezentant al alegătorilor (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Tănase v. Republica Moldova*, 27 aprilie 2010, §§ 166-167; Avizul consultativ al Curții Europene a Drepturilor Omului din 8 aprilie 2022 pentru Curtea Administrativă Supremă a Lituaniei, § 95).

35. Persoanele care aspiră la o funcție eligibilă, precum și cele aflate în funcții de răspundere trebuie să demonstreze că îndeplinesc standarde ridicate în materie de integritate (a se vedea HCC nr. 4 din 22 aprilie 2013, § 68; HCC nr. 2 din 20 ianuarie 2015, § 137).

36. Din această perspectivă, Curtea subliniază că restricția în discuție de a obține mandatul de deputat urmărește buna funcționare a Parlamentului și stabilitatea instituțională a acestei autorități legislative, precum și stabilitatea sistemului constituțional și a democrației în ansamblu (a se vedea, *mutatis mutandis*, § 95 din Avizul consultativ menționat anterior).

37. În acest sens, și Curtea Europeană a examinat în cauza *Miniscalco v. Italia*, 17 iunie 2021, interdicția aplicată persoanei să candideze la alegeri regionale pe motivul condamnării sale pentru comiterea infracțiunii de abuz de putere. În acel caz, Curtea Constituțională a Italiei a reținut că restricția de a candida nu constituie o nouă sancțiune penală, ci este o consecință a pierderii unei condiții subiective care să-i permită accesul la o funcție electivă. Condamnarea penală irevocabilă este o precondiție obiectivă care atestă incapacitatea morală de a exercita o funcție electivă. Așadar, condamnarea constituie o condiție negativă în scopul exercitării [accesului și deținerii] mandatului electiv. Curtea Europeană, acceptând aceste argumente, a notat că măsura contestată era o consecință automată, aplicată în urma unei condamnări definitive, pentru care nu era prevăzută nici ponderarea situațiilor individuale și nici evaluarea discreționară. Această condamnare corespunde incapacității funcționale irevocabile a persoanei condamnate, scopul fiind păstrarea bunei funcționări și transparenței administrației, precum și a liberei decizii a organelor electivă. Curtea Europeană a reținut că aplicarea automată a interdicției de a candida urmărește excluderea din procedurile electorale a acestor persoane și protejarea procesului democratic (a se vedea, *mutatis mutandis*, §§ 35-36, 64, 97-102).

38. Așadar, Curtea Constituțională ajunge la concluzia că, la data examinării propunerii Comisiei Electorale Centrale de validare a mandatului de deputat, dna candidată supleantă Svetlana Popa este privată de dreptul de a exercita o funcție de răspundere, respectiv cade sub incidența unei condiții de ineligibilitate prevăzute de articolele 38 alin. (3) din Constituție și 16 alin. (2) lit. d) din Codul electoral. Această situație permite Curții Constituționale să constate că, potrivit articolului 62 din Constituție, mandatul vacant care se propune să-i fie atribuit dnei Svetlana Popa, candidată supleantă pe lista Blocului electoral al Comuniștilor și Socialiștilor, nu poate fi validat.

HOTĂRÂRE PRIVIND VALIDAREA UNOR MANDATE DE DEPUTAT ÎN
PARLAMENTUL REPUBLICII MOLDOVA

În conformitate cu prevederile articolelor 38, 61, 62, 69 alin. (1), 135 alin. (1) lit. e), 140 alin. (2) din Constituție, 4 alin. (1) lit. e), 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 4 alin. (1) lit. e) și 62 lit. d) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se admite parțial* sesizarea Comisiei Electorale Centrale privind validarea a două mandate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova.

2. *Se declară ales* în calitate de deputat în Parlamentul Republicii Moldova, cu validarea mandatului, dl Ion Poia, pe lista Partidului politic „Partidul Acțiune și Solidaritate”.

3. *Se respinge* propunerea Comisiei Electorale Centrale de a valida mandatul de deputat în Parlamentul Republicii Moldova al dnei Svetlana Popa, candidată supleantă pe lista Blocului electoral al Comuniștilor și Socialiștilor.

4. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Domnica MANOLE

*Chișinău, 16 ianuarie 2024
HCC nr. 2
Dosarul nr. 277e/2023*